

UDK 796.8:005.583.1

*Jelena Ilić, Republički zavod za sport, Beograd**Dragoljub Višnjić, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd*

SPECIFIČNOST MOTIVACIJE U BORILAČKIM SPORTOVIMA

1. Uvod

O motivaciji sportista je u raznim istraživanjima mnogo toga rečeno. Postoji mnoštvo definicija motivacije, upitnika i istraživanja posvećenih raznim aspektima motivacije i generalno se motivacija u psihologiji sporta smatra jednom od najistraživanijih oblasti. Prema definiciji motivacije koju predlaže Alderson (1955) motivacija je definisana kao svjesno iskustvo ili nesvjesno stanje koje služi kao faktor koji određuje ponašanje osobe ili njeno socijalno djelovanje u datoj situaciji. Ko et al. (2008) navode da je u dosadašnjim istraživanjima identifikovano preko 100 različitih faktora koji objašnjavaju zašto se ljudi bave sportom. A identifikacija razloga za učešće je prvi korak u razumijevanju motivacije sportista, kako navode Gill et al. (1983).

Ranija istraživanja motivacije kod mladih sportista su pokazala da su zabava, usavršavanje vještina, izazov i fizička pripremljenost i forma bili najvažniji motivacioni faktori (Burton, 2003; Gill et al, 1983; Gould et al, 1985). Koivula (1999), kao i Wankel (1993), navode da sportisti smatraju zabavu, odnosno uživanje, najvažnijim motivom za sopstveno bavljenje sportom i zaključuju da ovi nalazi imaju značajne implikacije na tok i nastavak sportske karijere.

Gill et al., (1983) su ispitivali motivaciju za učešće u sportu kod mladih sportista. Njihovi podaci ukazuju da su osnovni razlozi za učešće u sportu zabava (uživanje u bavljenju sportom - rang 1), razvijanje i usavršavanje sportskih vještina (2), uzbuđenje i izazov (3), uspjeh i sticanje statusa i ugleda u društvu (4), zdravlje i kondicija (5), oslobađanje viška energije i napetosti (6) i sticanje prijateljstava (7), a potom pripadnost grupi (8) i razni situacioni faktori (roditelji, treneri, idoli, razne olakšice - 9). Dječaci su generalno više vrijednovali uspjeh i sticanje statusa i ugleda u društvu, a djevojčice zabavu i sticanje prijateljstava.

Sirard et al. (2006) navode da se dječaci više bave sportom radi takmičenja, socijalnih beneficija i zdravlja a djevojčice radi druženja, prijateljstva i zdravlja, ali da je osnovni razlog kod oba pola zabava.

Gould et al. (1985) su na uzorku od 365 plivača oba pola takođe utvrdili da je zabava bila najvažniji razlog za bavljenje plivanjem, bez obzira na pol sportista. Longhurst & Spink (1987) su ustanovili da je najvažniji razlog za bavljenje sportom i za dječake i za djevojčice bilo usavršavanje sopstvenih vještina, potom zdravlje, takmičenje, učenje novih vještina i izazov. Najmanje važni razlozi su bili popularnost i oslobađanje energije, dobra oprema, želja roditelja i nagrade i priznanja. Pa ipak, dječaci su više vrijednovali nagrade i priznanja u odnosu na djevojčice. Takođe, sportistima koji su se bavili atletikom, netbolom, kriketom i australijskim fudbalom više su značajniji razlozi za bavljenje sportom bili zabava i druženje nego plivačima, dok su

ispitanici koji su se bavili atletikom i netbолоm smatrali uzbuđenje važnijim razlogom od plivača.

Međutim, uprkos tome što je motivacija za bavljenje sportom veoma popularna oblast i što je identifikacija razloga za bavljenje sportom veoma bitan momenat pri izučavanju i utvrđivanju pravilnosti, koje zauzvrat mogu bolje doprinijeti razumijevanju potreba kod djece i učiniti masovnijim njihovo bavljenje sportom, relativno malo istraživanja se bavilo poređenjem motivacije u različitim sportovima, a naročito ne među različitim borilačkim sportovima. Borilački sportovi su posljednjih desetljeća u značajnoj ekspanziji i njihova popularnost sve više raste i na našim prostorima. Pa ipak, uprkos naizgled velikoj sličnosti, među različitim borilačkim sportovima postoje i bitne razlike, kako u tehnici i taktici borenja, opremi, vrsti udaraca, fizičkoj konstituciji boraca, tako i u životnim filozofijama i vrijednostima koje promovišu. Zato je predmet istraživanja ovog rada ispitivanje specifičnosti motivacije u različitim borilačkim sportovima, a cilj je da su utvrdi da li postoje rezlike i pravilnosti u razlozima za bavljenje sportom među sispitanicima u zavisnosti od borilačkog sporta kojim se bave, ali i pola.

2. Materijali i metode

Varijable:

- Pol – muški i ženski
- Sport – borilački sport kojim se ispitanik bavi
- Motivi za bavljenje sportom – ispitanicima je ponuđeno 10 razloga za bavljenje sportom koje ispitanici treba da rangiraju po važnosti: zdravstveni razlozi, putovanja, lična afirmacija (uspjeh), ljubav prema sportu, druženje, novac, zabava, estetski (lijep izgled), popularnost, želja roditelja.

Instrument: Motivi su u ovom istraživanju bili definisani kao razlozi zbog kojih se ispitanik bavi sportom, po uzoru na upitnik Gill et al. (1983) i istraživanje koje su na našim sportistima proveli Bačanac et al. (2007). Originalni instrument Gill et al. (1983) *Participation Motivation Inventory* (PMI), se sastoji od 30 razloga za bavljenje sportom na osnovu kojih je faktorskom analizom izdvojeno nekoliko osnovnih faktora (uspjeh, druženje, zdravlje, oslobađanje energije, situacioni faktori, usavršavanje vještina, zabava – ljubav prema sportu, pripadnost timu/grupi), od kojih su Bačanac et al. (2007) u svom radu upotrijebili i dodali razloge putovanja, novac, popularnosti i lijep izgled. Ovoj verziji upitnika dodata je i želja roditelja kao mogući bitan razlog za bavljenje sportom, jer uloga roditelja kao sportskog uzora a ponekad i pritisak izvršen na dijete da se bavi sportom kojim se bavio član porodice (uslijed dokazivanja vlastite vrijednosti i želje da se bude prihvaćen i dokaže da je jednako dobar ili otvorenog pritiska od strane roditelja na dijete da bude uspješan u domenu u kom to roditelju nije pošlo za rukom).

Uzorak: Istraživanjem je bilo obuhvaćeno 265 sportista (173 sportista i 92 sportistkinje) koji su se bavili karateom (74), kik boksom (20), mačevanjem (54), tekvondo (33), džiu džicom (15), savateom (34) i kjokušinom (16). Prosječna starost ispitanika je iznosila 17 godina a njihov sportski staž je bio 8,5 godina.

3. Rezultati i diskusija

Rezultati su pokazali da su ljubav prema sportu, zdravlje i uspjeh najznačajniji razlozi za bavljenje sportom a da je najmanje važan razlog bila želja roditelja, novac i izgled, na ukupnom uzorku ispitanika.

Tabela 1. Rangiranje razloga za bavljenje sportom na ukupnom uzorku ispitanika (rezultati su dati u procentima)

RANG	ZDRAVLJE	PUTOVANJA	USPJEH	LJUBAV PREMA SPORTU	DRUŽENJE	NOVAC	ZABAVA	IZGLED	POPULARNOST	ŽELJA RODITELJA
1	25,5	2,0	12,9	47,8	4,7	1,2	2,0	0,4	0	3,5
2	22,4	5,5	21,6	16,1	16,1	2,7	3,1	4,3	5,5	2,0
3	11,8	15,7	10,6	12,5	20,4	5,9	10,6	8,6	2,7	2,0
4	5,9	15,7	11,0	7,1	20,0	4,3	20,8	9,4	4,3	1,6
5	10,6	20,8	12,9	2,7	16,1	5,9	14,9	8,6	3,5	3,1
6	5,9	16,5	11,4	2,4	9,8	5,9	19,2	10,2	12,9	5,9
7	4,7	11,8	7,1	3,5	6,3	9,8	17,3	22,0	13,3	3,9
8	6,3	6,3	5,5	2,7	2,4	16,1	7,8	18,4	27,5	7,5
9	5,1	4,3	3,5	2,7	1,6	22,0	3,1	11,8	25,5	21,6
10	2,0	1,6	3,5	2,4	2,7	26,3	1,2	6,3	4,7	49,0

Kada se pojedinačno posmatrao najvažniji razlog za bavljenje sportom u odnosu na pol i vrstu borilačkog sporta, nisu dobijene statistički značajne razlike. Međutim, statistički značajne razlike su dobijene kada se posmatrao odnos borilačkog sporta kojim se ispitanici bave i najmanje važnog razloga za bavljenje svojim sportom ($\chi^2 = 116,581$ df = 63 p < 0,000), dok u odnosu na pol nije dobijena statistički značajna razlika. Kao najmanje važan razlog za bavljenje svojim sportom savatisti su, bez obzira na pol, navodili novac, a džicu – džicu borci izgled, dok je kod svih ostalih kategorija najmanje važan razlog bila želja roditelja.

Tabela 2. Najmanje važan razlog za bavljenje sportom u odnosu na sport kojim se ispitanik bavi (podaci su dati u frekvencijama)

RAZLOG	DŽUDO	KARATE	KIK-BOKS	MAČEVANJE	TEKVONDO	DŽIU-DŽICU	SAVATE	KJOKUŠINKAI	TOTAL
Zdravlje		2		1	1		1		5
Putovanja		1	1		2				4
Lična afirmacija (uspjeh)	2	1	5				1		9
Ljubav prema sportu				4			2		6
Druženje	1	1	1		2		1	1	7
Novac	6	16	1	12	8	3	12	3	61
Zabava			1	1			1		3
Estetski (lijep izgled)	1	3	4	5	1	5	3		22
Popularnost				5	3	1	1		10
Želja roditelja	9	47	7	25	13	4	10	12	127

U ispitivanju pojedinačnih razloga za bavljenje sportom pokazalo se da je zdravlje kao razlog za bavljenje sportom bilo najvažnije za bavljenje karateom, savateom i kik boksom ($\chi^2 = 89,1$ df = 63 p < 0,017).

Tabela 3. Važnost zdravlja kao razloga za bavljenje sportom u odnosu na sport kojim se ispitanik bavi (podaci su dati u frekvencijama)

RANG	ZDRAVLJE							USPJEH							ŽELJA RODITELJA									
	Džudo	Karate	Kik-boks	Mačevanje	Tekvondo	Džiu-džicu	Savate	Kjokušinkai	Džudo	Karate	Kik-boks	Mačevanje	Tekvondo	Džiu-džicu	Savate	Kjokušinkai	Džudo	Karate	Kik-boks	Mačevanje	Tekvondo	Džiu-džicu	Savate	Kjokušinkai
1	2	23	7	10	11	1	11		4	5	2	12	4	1	1	4		3	1	3	1		1	
2	3	14	7	4	6	5	8	10	5	19	3	12	5	3	5	3			1		3		1	
3	2	12	1	6	2	2	4	1	1	11		2	3	2	6	2		3		1			1	
4	2	3		4	1	2	1	2	3	7	3	4	4	2	4	1				1			2	1
5	4	7	4	6	2		3	1	3	10	3	3	8	1	3	2		1	4	2			1	
6	1	5		8	1				1	8	1	9	2	3	4	1	2	3	3	4	1		2	
7	2	4		4	2				2	2	7	2	1	2	2	1	3	1	3	1	1		1	
8	2	1		5	2	3	2	1		5	1	1	1		5	1	1	3	1	5	4	1	4	
9	1		1	5	2		3	1		3		3	1		2		7	10	2	9	7	8	9	3
10		2		1	1		1		2	1	5				1		8	45	7	25	13	4	11	12

Uspjeh kao razlog za bavljenje sportom bio najvažniji za bavljenje mačevanjem ($\chi^2 = 91,187$ df = 63 p < 0,012). Želja roditelja kao razlog za bavljenje sportom bio je najmanje važan za bavljenje kjokušinom ($\chi^2 = 89,116$ df = 63 p < 0,012).

Jedina statistički značajna razlika po pitanju pola je pojavila pri rangiranju važnosti novca. Naime, novac je sportistkinjama bio daleko manje značajan motiv za bavljenje sportom ($\chi^2 = 24,776$ df = 9 p < 0,003).

Tabela 4. Važnost novca kao razloga za bavljenje sportom u odnosu na pol ispitanika (podaci su dati u frekvencijama)

RANG	MUŠKARCI	ŽENE
1	1	2
2	4	3
3	9	6
4	11	0
5	14	1
6	10	5
7	22	3
8	26	15
9	28	28
10	41	26

Stoga se može zaključiti da postoje određene specifičnosti u motivaciji za bavljenje sportom među sportistima različitih borilačkih sportova, te da vrsta sporta, više nego pol sportiste doprinosi ovim razlikama.

Prema istraživanju Bačanac et al. (2007) na uzorku od 400 ispitanika, uzrasta 12 – 18 godina, iz 17 različitih sportskih disciplina, najvažniji motivi za bavljenje sportom su bili zdravlje (48.4%), ljubav prema sportu (30.1%), uspjeh (9.6%), estetski razlozi (4.6%), druženje (3.6%). Budući da je ovo istraživanje imalo u vidu isključivo borilačke sportove, te da u odnosu na granu borilačkog sporta nisu dobijene statistički značajne razlike, možemo reći da su rezultati prethodnog istraživanja u manjoj mjeri potvrđeni, budući da se izgled nije izdvojio kao bitan razlog niti je zdravlje bilo toliko važno. Najmanje važni su bili popularnost i novac, dok se u ovom istraživanju došlo do rezultata da su najmanje važni želja roditelja, novac i izgled, ali i da postoje specifičnosti između različitih borilačkih sportova. Kao najmanje važan razlog za bavljenje svojim sportom savatisti su, bez obzira na pol, navodili novac, a džiu – džicu borci izgled, dok je kod svih ostalih kategorija najmanje važan razlog bila želja roditelja.

Za razliku od autora Bačanac et al. (2007), koji su dobili da su sportistkinjama važniji ljubav prema sportu, a sportistima uspjeh i zabava, dok im je druženje bilo jednako važno, jedina značajna razlika koja je u ovom istraživanju dobijena se odnosi na važnost novca kao razloga za bavljenje svojim sportom, koji je za sportistkinje bio daleko manje bitan i to bez obzira na vrstu borilačkog sporta kojom se ispitanici bave.

4. Zaključak

Motivacija u sportu predstavlja veoma važan domen psihološke pripreme sportista, međutim, isto tako, poznavanje nečijih razloga za bavljenje sportom, kao posebnog aspekta motivacije, može značajno doprinijeti razumijevanju potreba kod djece i učiniti masovnijim njihovo bavljenje sportom, ali i omogućiti uvid u to koje su dominantne vrijednosti i potrebe vezane za određeni borilački sport a koje se kroz dugogodišnje bavljenje sportom ispunjavaju. Te razlike i specifičnosti, kao što su rezultati pokazali, mogu biti i značajnije od nekih bioloških i socijalno determinisanih odrednica kao što je pol sportiste. Naime, novac je sportistkinjama bio daleko manje značajan motiv za bavljenje sportom, bez obzira na granu borilačkog sporta kojim se bave, dok je vrsta borilačkog sporta bila važan element za ocjenjivanje motivacionih faktora poput zdravlja, uspjeha i želje roditelja. Kao najmanje važan razlog za bavljenje svojim sportom savatisti su navodili novac, džiu – džicu borci izgled, dok je kod svih ostalih kategorija najmanje važan razlog bila želja roditelja.

U ispitivanju pojedinačnih razloga za bavljenje sportom pokazalo se da je zdravlje kao razlog za bavljenje sportom bilo najvažnije za bavljenje karateom, savateom i kik boksom. Uspjeh kao razlog za bavljenje sportom bio najvažniji za bavljenje mačevanjem, a želja roditelja kao razlog za bavljenje sportom bio je najmanje važan za bavljenje kjokušinom. Rezultati su pokazali da su ljubav prema sportu, zdravlje i uspjeh najznačajniji razlozi za bavljenje borilačkim sportom a da je najmanje važan razlog bila želja roditelja, novac i izgled, na ukupnom uzorku ispitanika, što ostavlja mogućnost ne samo replikovanja istraživanja već i poređenja dobijenih rezultata sa drugim sportskim granama.

Literatura

1. Alderson, W. (1955). A functionalist approach to consumer motivation. Consumer behavior and motivation. In Cole, R.H. (ed.) *Marketing Symposium*. University of Illinois, pp. 6 - 24.
2. Bačanac, Lj., Radović, M., & Vesković, A. (2007). Specificities of motivation profile of young athletes of Serbia. *Serbian Journal of Sports Sciences*, 1(1), pp.14-22.
3. Burton, J. (2003). Snowboarding: the essence is fun. In Rinehart, R.E. & Sydnor, S. (eds) *To the Extreme: Alternative Sports, Inside and Out*. Albany, NY: State University of New York Press.
4. Gill, G., Gross, J. & Huddleston, S. (1983) Participation motives in youth sports, *International Journal of Sport Psychology*, 14, pp. 1 - 14.
5. Gould, D., Fetz, D. & Weiss, M. (1985). Motives for participation in competitive youth swimming. *International Journal of Sport Psychology*, 16, pp. 126 - 140.
6. Ko, Y. J. Park, H. & Claussen, C. L. (2008). Action sports participation: consumer motivation. *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*, pp. 111-124.

7. Koivula, N. (1999) Sport participation: differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behavior*, 22(3), pp. 360-380.
8. Longhurst, K., & Spink, K.S. (1987). Participation motivation of Australian children involved in organized sport. *Canadian Journal of Sport Sciences*, 12(1), pp. 24-30.
9. Sirard, Ph.D., J.R., & Pfeiffer, K., & Pate, R. (2006). Motivational factors associated with sports program participation in middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 38, pp. 696 - 703.
10. Wankel, L. (1993) The importance of enjoyment to adherence and psychology benefits from physical activity, *Leisure Science*, 15, pp. 291 - 307.

SPECIFICS OF MOTIVATION IN COMBAT SPORTS

Motivation can be defined as conscious or unconscious experience that serves as a factor that determines a person's behavior or her social action in a given situation. So far, various studies had identified over 100 different factors that explain why people engage in sports. However, the reasons for sports participation may differ depending on gender and sports' discipline. Therefore, in this paper were examined whether there is a difference in the motives for sports participation among athletes engaged in different types of combat sports, and whether there is a difference in the motivation of male and female. The sample comprised 265 athletes (173 male and 92 female) who practiced karate, kick boxing, fencing, taekwondo, jiu jitsu, savate and kyokushin kaikan. Athletes were offered 10 reasons for sports participation that were to be ranked according to importance. The results showed that the love and health of the most important reasons for sports' participation and that is the least important reason was the wish of parents and good look. Also, it appears that health as a reason for playing sports was important to practice karate, savate, kick boxing, and success was the most important reason to deal with fencing. The desire of parents as the reason was the least important in kyokushin kaikan. The only statistically significant difference in gender appeared in ranking of money. Money was far less significant reason for the females. One can therefore conclude that there are certain peculiarities in motivation for sport among athletes of different combat sports and that kind of sport, more than gender differences contribute to these differences.

Key words: combat sports, gender, motivation